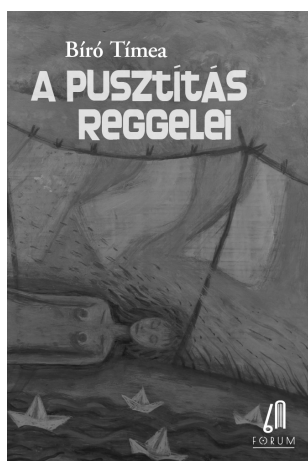

JAHODA SÁNDOR

Háttal a hajnalnak

BÍRÓ TÍMEA: A PUSZTULÁS REGGELEI

Fórum Könyvkiadó
Újvidék, 2017
158 oldal, 2365 Ft

”

Bíró Tímea bemutatkozó, első verseskötetét, *A pusztulás reggelei* címmel, 2017-ben jelentette meg az újvidéki Fórum Könyvkiadó Intézet. A könyv anyaga egyébiránt díjnyertes munka: a kiadó által, a 35 év alatti szerzőknek kiírt kézirat-pályázatán nyert, még 2015-ben.

Nem tudom, Bíró Tímea örült-e, amikor először vette kezébe a kinyomtatott (amúgy nagyon szép kiállítású) könyvét – feltehetően igen, hisz ez csak természetes –, mert a benne található verseket olvasva, az a benyomásunk támad, mintha a fiatal költő *semmiben sem* találná az örömét – a kötet majd' minden költeménye fájdalmat, nyomort, gyászt, pusztulást és halált lehel. *Úgy félek, hogy ezt a homályos, ódon,/ vén bánatot egy éjjel elveszíttem,/ és véle együtt életem s a szívem,/ a szívem is, és megvigasztalódom* – írja Kosztolányi, és, úgy tűnik, mintha Bíró Tímea is valami hasonlótól tartana.

Persze, érik a költőt ennél jóval nagyobb csapások is. Főleg, ha *szegény*: „anyám szegénységet/ vásárolt a boltban”; „kittette az asztalra/ mi meg púposra/ szedtük a mélytányért/ elteltünk a nehéz levegővel” (*Mindennapi nehezék/ Akció*, 9.); ám a következő versben, mintegy feloldozásképp: „miután hazaért a szociális zsákmánnyal/ egy ujjnyival vas-tagabban/ kentük a margarint”; csakhogy: „isten közben nevetve/ dobálta a hógolyókat/ anyám nyári lábbelijére” (*Mindennapi nehezék/ Félcipő*, 10.).

Ezek a versek, ezek az inkább keserű, mint keserédes „ódák” a nyomorról, szenvedésről, mindamellett feltűnően gazdagok, mind képekben, mind pedig – egyfajta komor – játékoságban, úgyhogy nyugodtan nevezhetjük különlegesnek a kötetet. És abban is feltétlenül különleges, hogy, amint a költő az *alámerülés* bátorságában, úgy az emlékek kezelésében is kegyetlenül őszinte. Mondhatjuk nosztalgikusnak is akár, *de* – inkább negatív előjellel.

Ezzel ugyan nincs egyedül, de érzékeny alkotóként feloldhatja, sőt fel is oldja a szenvedést, az írás aktusa által. *Kinek-kinek az érzékenysége a tehetsége* – írja egy helyütt Bau-

delaire, és ha ez így van, akkor Bíró Tímea nem kis tehetségű költő. Ez amúgy, a következő részletekből is fölsejlik: „csak virrasztok/ a margarin fölött/ hogy kiolvadjon/ rákenhessem a kenyérre” (*Eltört lovak/ Hidegút, 127.*) A költő gyermekkorában, a margarin (és persze a kenyér), amelyen csoda-módra, ritkán fordultak is elő – mármint *anyagi valóságukban* –, a versekben annál gyakrabban vannak „megénekelve” – hogy margarin és kenyér áldásos megléte, valóságos paradicsomi idillt idéz fel. Bár, az is igaz, hogy, mint olvashatjuk a *Küllők tánca* című versben: „istennek háttal haladunk előre/ a paradicsomokkal” (*Mindennapi nehezék/ 26.*)

Tehát, „istennek háttal...” – írja a költő. De egyébként is jellemzője a verseknek ez az istennek (vagy a hiányának?) háttal fordítás. Hol konkrét tagadásba megy át a versbeszéd: „összekulcsoljuk kezünket/ pedig tudjuk hogy nincs isten” (*Mindennapi nehezék/ Kicsukott, 8. old.*); hol meg, mondhatni konok közönnyel áll hozzá: „nem békülök ki istennel de nem is/ kezdek el hányni minden fészület előtt” (*Eltört lovak/ Rekonstrukció, 149.*)

És mégis, mintha valamilyen – meghatározhatatlan, de valamelyest érzékelhető – hit nyilvánulna meg ezekben a versekben (minden látszat ellenére): „összekuporgatott higgadt-ságunkat/ add meg nekünk ma” (*Eltört lovak/ Lupa, 111.*); de aztán: „átharaptuk a torkát a megbocsátásnak” (*Uo. 112.*)

Az egész kötet mottója is lehetne akár, az alábbi versrészlet: „nincs mit enni/ nincs mit enni/ nincs mit enni” (*Mindennapi nehezék/ Másodosztály, 14.*) És e „mottó” attól is rémületes érzéseket generál, ha feltesszük: már nincs ezt kívül közölnie az embernek, mi több, nincs kihez kiáltania. „Atyát hívtál elesten,/ embert, ha nincsen isten./ S romlott kölkökre lőttél/ pszichoanalízisben.” – elsőként és elsősorban József Attila versvilága jut eszembe, ha Bíró Tímea költészetére gondolok. Közös bennük az erőteljes *anyaprincípium*.

Bíró Tímea anya-versei – ha szabad így mondani: – *rettenetesek* (és persze nagyon szépek). A szónak abban az értelmében rettenetesek, ahogyan például a költő, magát sem kímélve – a megelevenített emlékezésben –, kendőzetlenül rögzít egy egyszerű, ám annál súlyosabb ténnyt: „az uzsonnaszünetben telefonáltak/ hogy meghalt anyám/ a só találkozott az édessel/ .../ első emeleti zokogás” (*Mindennapi nehezék/ Sötétedés, 47.*) És épp ettől az egyedi, – szinte – eszköztelen, nyers „ecsetkezeléstől” válnak olyan erőssé és *ütőssé* Bíró Tímea versei. Mert ezek a versek bizony: ütnek. Legfőképp: szíven.

Mindezzel együtt, őszintén reméljük, hogy a tehetséges Bíró Tímea, egyszer majd másféle hangokat is elő tud csalni a „lantján”. Boldogabbakat, vidámabbakat akár. Bár, ami azt illeti, egyet kell, hogy értsünk vele: valóban, az élet kegyetlen, iszonyú, és borzasztó. *Is.*